

A STATISZTIKAI SZAKOSZTÁLY 10 ÉVE

A Magyar Közgazdasági Társaság Statisztikai Szakosztálya 1969. december 16-án ünnepi ülésen emlékezett meg a Szakosztály tízéves munkájáról. Az ünnepi ülésen, melyen *dr. Kádas Kálmán* tanszékvezető egyetemi tanár, a Magyar Közgazdasági Társaság alelnöke elnökölt, *Huszár István* államtitkár, a Központi Statisztikai Hivatal elnöke tartott ünnepi előadást „Statisztikai gyakorlat és tudomány” címmel. (Az előadást a *Statisztikai Szemle* jelen számában a 354–362. oldalon közöljük, ezért itt ismertetésétől eltekintünk.) Az előadás után *dr. Ollé Lajos* tanszékvezető egyetemi tanár, a Statisztikai Szakosztály elnöke tartott beszámolót a Szakosztálynak a megalakulása óta eltelt időszakban kifejtett tevékenységéről.

Az előadás az elmúlt időszak munkásságának értékeléséhez felidézte a Statisztikai Szakosztály megalakulásának célját, alapvető társasági feladatát és azt vizsgálta, mennyiben sikerült e célt elérni, a feladatot megoldani.

„Mindenki előtt jól ismert – mondotta az előadó –, hogy a statisztika a társadalmi-gazdasági élet minden lényeges területére kiterjed. Annak érzékeltetéséhez, hogy ez milyen hatalmas terület, nem kell másra hivatkoznom, elég ha megemlítem például az évkönyvek, az adatárak, a statisztikai közlemények tematikáját. Ha ezekre gondolunk, szinte magunk előtt látjuk azt a rendkívül kiterjedt problémakört, amelyet a statisztika átfog. Az adatok begyűjtését, feldolgozását, elemzését a szocialista statisztika követelményeinek megfelelően, eredményesen, korszerűen, minden szempontra kiterjedően elvégezni csak a statisztikusok-közgazdászok, valamint a rokon tudományok és határterületek művelőinek összefogásával, közös munkájával lehet.

A technikai és tudományos forradalom korszakában óriási mértékben megnövekedtek az igények általában az információk és ezen belül a statisztikai információk iránt. Gazdaságirányítási rendszerünk reformja társadalmi méretekben növelte, terjesztette ki az érdeklődést. A statisztikai gyakorlat ebből kifolyólag szinte naponta új feladatokat kap: újabb és újabb kérdéseket kell megválaszolnia, összefüggéseket és tendenciákat kell kimutatnia, fel-

kell ismernie a változásokat és rá kell mutatnia az azokat előidéző okokra stb. A statisztikai gyakorlatnak ahhoz, hogy ezeket az igényeket kielégíthesse, állandóan fejlesztenie és bővítenie kell módszereit és eszközeit. Feladatainak megoldásában a statisztikai tudomány elért eredményeire, vívmányaira kell támaszkodnia. Ugyanakkor a tudomány a gyakorlattól kutatási célokat és feladatokat kap, melyeknek megoldása és általánosítása előreviszi a munkát, sőt a gyakorlat nemegyszer új módszereket is ad, amelyek bevonulnak a tudomány fegyvertárába. A statisztikai gyakorlat és tudomány kapcsolata tehát nélkülözhetetlen feltétele az eredményes munkának.

Éppen itt van a Statisztikai Szakosztály alapvető feladata: sajátos eszközeivel elő kell segítenie, hogy ez a kapcsolat a statisztikai gyakorlat és a statisztikai tudomány között létrejöhessen és állandó legyen. Biztosítania kell, hogy a statisztikusok-közgazdászok, a társadalmi élet legkülönbözőbb területein működő szakemberek minél szélesebb köre kapcsolódhassék be a közös munkába. E feladat teljesítésére a Szakosztály háromféle módon, és pedig tudományos rendezvények, pályázatok és publikációk útján biztosított fórumot.”

A Szakosztály az elmúlt 10 év alatt 104 különböző rendezvényt szervezett, melyeken 359 tudományos előadás hangzott el. A megvitatott 359 előadásból 181 tanulmány került közlésre különböző kötetekben, továbbá a Központi Statisztikai Hivatal folyóirataiban, elsősorban a *Statisztikai Szemlében*, de több tanulmányt közölt a *Demográfia*, a *Területi Statisztika* és az *Ipari és Építőipari Statisztikai Értesítő* is.

Az előadásokat a statisztika ágazatai szerint csoportosítva megállapítható, hogy a statisztika csaknem valamennyi területe szerepelt a Szakosztály ülésein. A legtöbb előadás a gazdaságstatisztika (91), az ipari-építőipari statisztika (80) és a népességi statisztika területéről (41) hangzott el, de viszonylag gyakran szerepeltek a vitaülések napirendjén a statisztika elméleti és módszertani kérdései (33), a statisztika szervezete (24) és a mezőgazdasági statisztika problémái (15) is.

A Statisztikai Szakosztályban elhangzott előadások*
(1960 – 1969)

Tárgycsoport	Előadások száma
Statisztika elmélete, módszertana	33
Statisztika szervezete	24
Statisztika oktatása	9
Népeségi statisztika	41
Szociális statisztika	13
Egészségügyi statisztika	2
Gazdaságstatisztika	91
Nemzetközi összehasonlítások	12
Ipari és építőipari statisztika	80
Mezőgazdasági statisztika	15
Kereskedelmi statisztika	10
Közlekedési statisztika	4
Megemlékezések	10
Egyéb	15
Összesen	359

* Az ún. munkacsoportok, munkabizottságok ülésein megvitatott előadások nélkül.

Az előadó megemlítette a Szakosztály azon tagjainak nevét, akik a különböző rendezvényeken a legtöbb előadást tartották, és a Szakosztály Vezetősége nevében köszönetét fejezte ki aktivitásukért, színvonalas munkájukért. Ezek a következők voltak: dr. Acsádi György, Árvay János, Cseh-Szombathy László, dr. Csepinszky Andor, dr. Dányi Dezső, dr. Drechsler László, dr. Gyulay Ferenc, Halkovics László, dr. Horváth Róbert, Horváth Tibor, Huszár István, Kármán Tamásné, dr. Kenessey Zoltán, dr. Kiss Albert, dr. Lengyel László, Lukács Ottó, dr. Mikes Gábor, Nyitrai Ferencné, dr. Pálos István, dr. Pápa Miklós, Perjés Géza, dr. Szilágyi György.

Az aktív résztvevők körének szélesedését jelzi – mutatott rá az előadó –, hogy az előadások több mint egyharmadát nem statisztikai hivatali dolgozó tartotta, 18 esetben külföldi szakember, tudós tartott köreinkben előadást.

A statisztika említett ágazatain belül a legtöbb előadás az életszínvonal, az ágazati kapcsolatok, az indexszámítás, a termelékenység mérése, az értéki mutatók nemzetközi összehasonlítása, a statisztikai információs rendszer kérdéseivel, a statisztika történetén belül pedig a népeségi és az iparstatisztikai összeírások fejlődésével foglalkozott.

A Statisztikai Szakosztály életében a legjelentősebb események a következők voltak:

1. az 1961. évi Statisztikai Tudományos Konferencia tudományos programjának megszervezésében való részvétel és együttműködés a Központi Statisztikai Hivatallal; a nagysikerű konferencián elhangzott és megvitatott előadások anyaga tanulmánykötetben magyar, angol és orosz nyelven is megjelent, és ma is idézik a szakirodalomban;

2. a hivatalos statisztika centenáriumaival kapcsolatban 1967 májusában a gödöllői Agrártudományi Egyetemen megtartott V. Statisztikatörténeti Vándorülés; a tanácskozás anyaga a Központi Statisztikai Hivatal segítségével szintén kiadásra került;

3. a Területi Statisztikai Szekció 1968 novemberében Kecskeméten tartott 3. teljes ülése; az ülésen megvitatott előadásokat közölte a *Területi Statisztika*, a hozzászólásokat is tartalmazó teljes anyag pedig a közeljövőben kötetben is meg fog jelenni;

4. az Iparstatisztikai és Üzemgazdasági Szakcsoport 1969. december elején Győrben tartott I. Vándorülése. Az itt megvitatott előadások is igen jók, a gyakorlati és elméleti munka szempontjából hasznosak, gondolatébresztők voltak.

E nagyobb szabású rendezvények, amelyek közül kettőn – a Statisztikai Tudományos Konferencián és a Területi Statisztikai Szekció kecskeméti teljes ülésén – külföldi résztvevők is tartottak előadásokat, igen jelentős megmozdulások voltak. Ezek a rendezvények a statisztikusokon, közgazdászokon kívül a határos és rokon tudományok, mindenekelőtt a szociológia, a történettudomány, a geográfia képviselőinek széles körét is mozgósították. Felhívták a figyelmet általában a statisztikára, a statisztika ügyére és az érdeklődés előterébe állították a vitára kitűzött problémákat. Ezzel elősegítették a szakmai és hivatali munkát, a feladatok eredményes megoldását és propagatív hatásuk sem lebecsülendő.

A szervezeti élet szempontjából kiemelkedő események voltak a közgyűlések, amelyek azal, hogy alkalmat nyújtottak az addig végzett tevékenység áttekintésére, mindig jelentős lendületet adtak a további fejlődéshez. Ezekhez a külön említésre méltó jelentős eseményekhez sorolhatjuk a Szakosztály különböző szakcsoportjainak megalakulását. 1963-ban alakult meg a Statisztikatörténeti Szakcsoport. 1966-ban történt a Területi Statisztikai Szekció létrehozása, majd a Nemzetközi Statisztikai Szakcsoport szerveződött meg. Ezt követte 1968-ban az Iparstatisztikai és Üzemgazdasági Szakcsoport létesítése. Valamennyi szakcsoport jó eredménnyel, önálló kezdeményező készséggel dolgozik. Üléseik igen látogatottak. Évről évre jelentős programot valósítanak meg.

A *Statisztikatörténeti Szakcsoport* az önálló magyar hivatalos statisztikai szolgálat létrejöttének, az ebben szerepét játszó kiemelkedő személyek statisztikai tevékenységének vizsgálata után a statisztika különböző ágazatai kialakulásának történetét kutatja, elsősorban a módszerek fejlődésének oldaláról. A *Területi Statisztikai Szekció* jelentős eredményeket ért el többek között például a területi mérlegek, a területi összehasonlítások problémáinak tisztázásában, a lehetséges megoldások kidolgozásában, és további komoly kutatásokat folytat például a területi szállítási-termelési kapcsolatok konkrét mérlegének kidolgozása érdekében. A *Nemzetközi Statisztikai Szakcsoport* eddig elsősorban a módszertani kérdések tisztázását tűzte feladatul: jelenleg és a jövő prog-

ramjában egyre inkább olyan kérdéseket kíván vizsgálni – mind szorosabb összefüggésben a közgazdasági kutatások egyéb területeivel –, amelyek a statisztikai összehasonlítások hazai gyakorlati felhasználását segítik elő. Az *Iparstatisztikai és Üzemgazdasági Szakcsoport* a könyvvitel és a statisztika kapcsolatának, az információk feldolgozásával kapcsolatos problémáknak, valamint a közgazdasági analízis és az iparstatisztikai elemzés időszerű kérdéseinek tárgyalása után a gyakorlati statisztikai információs rendszer felépítésével, működésével kíván foglalkozni.

A statisztikai szakcsoportok hasznos, eredményes tömörülések. Alkalmat nyújtanak tagjaiknak a konkrét tudományos munkára, szereplésre, megerősítik a kapcsolatokat vagy újakat hoznak létre, illetve tudományos kapcsolatokat teremtenek a hasonló témával foglalkozó hivatali, vállalati, egyetemi stb. közgazdászok-statisztikusok, egyéb területek kutatói és oktatói között, s végeredményben a szakosztályi tevékenység kiszélesítése, elmélyítése mellett lényeges segítséget jelentenek a statisztikai munkában. A szakcsoportok létezése és munkája tehát nyeresége szakosztályi életünknek. Munkájuk további értékelését, kezdeményezéseik segítségét a Szakosztály Vezetősége célszerűnek tartja.

A Statisztikai Szakosztály tevékenységének fontos területét alkotják a *pályázatok*. Az elmúlt 10 év alatt 5 pályázat került kiírásra, és pedig a vállalatok közötti termelékenység összehasonlítások, a magyar hivatalos statisztika kialakulása, a reprezentatív feltételek iparstatisztikai alkalmazása, a területi statisztika módszertana és a döntéselőkészítés statisztikai információszükségletének biztosítása tárgyában. A pályázatokon összesen 103 000 forint került kiosztásra. Az eddig díjazott, illetve jutalmazott pályaművek – néhány kivételével – közlésre kerültek. (Az információs pályázat eredményét, amely az ünnepi ülés 3.

napirendi pontjaként került kihirdetésre lásd a *Statisztikai Szemle* 1970. évi 3. sz. 316–318. oldalán.)

A Statisztikai Szakosztály mind több területen és mind több alkalommal tart közös rendezvényeket a Magyar Közgazdasági Társaság többi szakosztályával, elsősorban a Politikai Gazdaságtan és a Tervezési Szakosztállyal. Ezek tudományos és gyakorlati szempontból egyaránt kölcsönös előnyökkel járnak. Népszerűsítését jelentik a statisztikának, rámutatnak az okokra, a módszerek alkalmazásának szükségességére, a statisztikai szemlélet termékenyítő voltára.

Az előadó hangsúlyozta, hogy a Szakosztály, a Szakcsoportok eredményei, sikerei elsősorban a tagok aktivitásának köszönhetőek. Emellett jelentős mértékben segítették a Szakosztályt a Központi Statisztikai Hivatal vezetősége, továbbá a hivatali folyóiratok szerkesztőségei és nem utolsósorban a Magyar Közgazdasági Társaság Elnöksége. Mindezt a Statisztikai Szakosztály tagsága és vezetősége nevében őszinte köszönetét fejezi ki, majd külön is megköszönte a támogatást *Kádas Kálmán* professzornak, a Közgazdasági Társaság alelnökének, aki az alakuló ülés óta megkülönböztetett figyelemmel kísérte és segítette a Statisztikai Szakosztály munkáját, továbbá *Káldor Mihálynak, dr. Kiss Albertnak, Lukács Ottónak és dr. Vincze Istvánnak*, akik a Szakosztály vezetőségében az alakuló ülés óta eredményes munkát végeznek.

Végül a szakosztály elnöke a következő szavakkal zárta beszámolóját. „Visszatekintve az elmúlt tíz esztendő munkájára, megállapíthatjuk, hogy a vállalkozás sikerült. A Statisztikai Szakosztály szilárd alapon nyugszik. Tagságunk lelkes munkája reményt nyújt arra, hogy a következő időszakban Szakosztályunk továbbfejlődik, és még szebb eredményeket fog elérni.”

Dr. Gy. F.

A KÉSZÜLŐ CSEHSZLOVÁK — MAGYAR ÖKONOMETRIAI MODELLRŐL

DR. NYÁRY ZSIGMOND

A Központi Statisztikai Hivatal Statisztikai és Matematikai Módszerek Közgazdasági Alkalmazása Laboratóriumának egyik feladata a népgazdasági összefüggések makroökonómiai modellek segítségével történő vizsgálata és elemzése. Ennek a programnak a keretében került sor először az M–I. kísérleti modell,¹

majd az M–2. ökonometriai modell² kidolgozására. Az 1969. évben újabb modellkonstrukció gondolata merült fel. A csehszlovák és a

² Dr. Halabuk László–Hulyák Katalin–dr. Nyáry Zsigmond–Váthalm Zoltán: Az M–2 modell: becslés és struktúra. Központi Statisztikai Hivatal Statisztikai és Matematikai Módszerek Közgazdasági Alkalmazásának Laboratóriuma. Laboratóriumi Munkanyagok 10. sz. Budapest. 1970. 53 old.

Az M–2. modell előkészítésével kapcsolatban lásd dr. Halabuk László „A magyar népgazdaság M–2/A statisztikai modelljéről” (*Statisztikai Szemle*. 1967. évi 8–9. sz. 836–852. old.) c. tanulmányát.

¹ Leírását lásd „Az M–I statisztikai makromodell” (Nemzetközi Módszertani Füzetek 7. sz. A Központi Statisztikai Hivatal Statisztikai és Matematikai Módszerek Közgazdasági Alkalmazásának Laboratóriuma. Budapest. 1965. 117 old.) c. kiadványban.